

Željka Šemper: Lijepo je vidjeti kako OSI povezuju ljude i čine ih otvorenima za dobro! (5)

7 AGDER (HKA) 15.10.2024. / 09:10

Posljednji članak projekta s temom „Mi, ne oni – inkluzija osoba s invaliditetom u život i poslanje Crkve“ predstavlja, između ostaloga, trogodišnji pastoralni ciklus Hrvatske biskupske konferencije posvećen osobama s invaliditetom (OSI). Donosimo intervju sa Željkom Šemper, edukacijskom rehabilitatoricom i predsjednicom Pododbora za osobe s invaliditetom pri Vijeću Hrvatske biskupske konferencije za laike koji govori o sadašnjoj i budućoj perspektivi OSI u krilu Crkve.

1. Na čiju inicijativu se HBK odlučila za trogodišnji pastoralni ciklus posvećen OSI te koji je smisao ovog ciklusa?

Trogodišnji pastoralni ciklus posvećen osobama s invaliditetom zajednički je projekt Vijeća za život i obitelj i Vijeća za laike HBK. Međutim, ovome ciklusu prethodile su aktivnosti koje sežu u 2014. godinu kada je nekoliko udruga OSI predvođenih Udrugom za promicanje istih mogućnosti (UPIM) nakon sastanka s tadašnjim tajnikom HBK mons. Fabijanom Svalinom uputila dopis HBK kojim smo željeli svratiti pozornost na veliki broj vjernika s invaliditetom o kojima bi sustavno trebalo voditi brigu u smislu pastoraala njih i njihovih obitelji. Nakon toga osnovan je Pododbor za OSI pri Vijeću za laike HBK, započelo se s emitiranjem emisije „Evo čovjeka“ na HKR-u s temama o osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. S vremenom je došlo do suradnje našeg Pododbora i Ureda za život i obitelj te je predloženo da se, nakon ciklusa koji je bio posvećen starijim ljudima, pokrene ovaj ciklus o OSI i njihovim obiteljima.

2. Mislite li da je ova inicijativa HBK došla na vrijeme ili ipak malo zaostaje u vremenu i angažmanu za ovaj konkretan pastoral?

Mislim da je svako vrijeme pravo vrijeme za učiniti nešto dobro. To dugo čekanje bilo je jedna velika vježba strpljivosti za mene, ali sam gledala na ono što se ipak događa, a to je bila emisija „Evo čovjeka“ i projekt „Novi valovi dobrote“ na HKR-u gdje smo aktualizirali postojanje i vrijednost OSI, djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji i svih koji su svoj život posvetili njihovoj dobrobiti. Pored toga, volim naglasiti, što znam iz svog osobnog iskustva, da je Crkva i prije ovog ciklusa lijepo uključivala OSI i djecu s teškoćama u razvoju. Svjesna sam da su mnoge OSI, djeca s teškoćama u razvoju i njihove obitelji imali i danas imaju i vrlo neugodnih iskustava u Crkvi. Postoji jedan dokument HBK o osobama s invaliditetom iz 1997. godine, ali se po njemu nije ništa ili gotovo ništa konkretno činilo. Osobe s invaliditetom nisu baš pri vrhu onih s kojima bi netko htio živjeti, raditi, o njima

misлити. Ljudi se boje, misle da trebaju imati tko zna kakva znanja da bi mogli prići OSI i zato smo mi uvijek negdje po strani. Međutim, kad smo mi – same OSI prišle i zatražile da se nešto učini, ipak su se stvari pokrenule. Tu dolazimo do krilaticе koju mi uvijek naglašavamo: „O nama uvijek s nama“.

3. Koji prijedlozi su stavljeni pred nacionalni pastoral za OSI i što je od toga provedeno u protekle tri godine (plodovi) te koji je cilj na samom završetku programa?

Povodom Međunarodnog dana OSI biskupi koji su na čelu Vijeća za laike i Vijeća za život i obitelj izriču čestitku osobama s invaliditetom, 2023. godine u Lječilištu Topusko održani su Nacionalni studijski dani na kojima su bili ljudi iz svih dijelova Hrvatske koji se ili bave pastoralom OSI ili kroz udruge rade s njima i za njih, ali i ljudi koji se bave pastoralom obitelji. To je bila prilika najprije vidjeti da već puno toga imamo, ali se moramo povezati, kao i da počnemo učiti o OSI, ali i od njih kako bismo mogli zajedno živjeti u Crkvi. Ove godine održan je Pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike. U pripremi su katehetski materijali za OSI, memento o aktualnoj terminologiji za OSI, a i sljedeći nacionalni susret obitelji bit će u znaku OSI. Također je nekoliko članova Pododbora sudjelovalo na dva stručna skupa Talijanske biskupske konferencije kako bismo od njih učili i oni su nam zaista velika podrška sa svojim znanje i katehetskim materijalima. U prigodi održavanja Sinode o sinodalnosti, Dikasterij za laike, obitelj i život pozvao je osobe s invaliditetom s pet kontinenata, među kojima sam i ja predstavljala OSI iz Hrvatske, kako bi izrazili svoja promišljanja o svom položaju u Crkvi, prihvaćenosti, poteškoćama te prijedlozima kojima Crkva može unaprijediti odnos prema osobama s invaliditetom i njihovoj većoj uključenosti. Kao posljedica tih promišljanja nastala su četiri videozapisa „Crkva je naš dom“ i pet videozapisa „Ja sam Crkva“ koje je na hrvatski jezik prevela OSI, profesorica španjolskog i talijanskog jezika. Ovaj ciklus i njegove aktivnosti su poticaj biskupijama da osnuju povjerenstva za pastoral OSI, svećenicima da primijete i prihvate OSI u svojim župama, redovničkim zajednicama da se posvete ovoj populaciji, a vjernicima laicima da konkretnije žive evanđelje. Lijepo je vidjeti kako OSI povezuju ljude i čine ih otvorenima za dobro.

4. Ovaj projekt u koji ste izravno uključeni lijepo je medijski popraćen i od strane HKR koji je posvetio ciklus emisija o OSI u emisiji „Argumenti“. Je li to dovoljno da oni koji trebaju čuti o potrebama OSI u pastoralu Crkve budu potaknuti da se i sami uključe u realizaciju i nešto konkretno poduzmu?

Pored emisije „Argumenti“ koja je jednom mjesečno bila posvećena OSI, do sada emitira se i emisija „Evo čovjeka“. Kao vanjska suradnica često sam kolegama iz kulture i drugima prosljeđivala informacije o OSI, ali to je nekad prihvaćeno, a nekad ne. Naravno, da „Argumenti“ jednom mjesečno nisu dovoljni za aktualizaciju OSI u društvu, ako znamo da nas ima 16% u ukupnom stanovništvu RH, pogotovo kad tu pribrojimo obitelji OSI i one koji su na druge načine s njima povezani.

5. Jesu li svećenici i župnici prvi pozvani pružiti ruku OSI i pozvati ih na aktivnu uključenost u život mjesne Crkve? Kakva su Vaša iskustva na terenu te što ste

otkrili u razgovoru sa svećenicima: jesi li ili ne otvoreni poslanju za pastoralni rad s OSI i zašto?

Što odgovoriti na ovo pitanje? Da, svećenici su prvi pozvani pružiti ruku OSI i njihovim obiteljima, posebno u prvim danima nastanka invaliditeta jer su tada egzistencijalna pitanja najžešća. Moje osobno iskustvo je dobro, ali moram reći da su časne sestre u mom duhovnom životu imale daleko veći značaj. One su bile kao duhovne majke, pune razumijevanja i uvijek prisutne kad sam ih trebala. Od svećenika to nisam doživljavala. Danas mi se čini da su mnogim svećenicima OSI još samo dodatni teret za koji oni ne znaju što bi s njim. A ja ću reći – isto što i s drugim vjernicima. Isto što je i Učitelj činio – primjećivao ih je, prilazio im, pitao „Što želiš da ti učinim?“ i liječeći ih zapravo ih je vraćao u zajednicu. Više nisu bili prosjaci pored kojih su drugi prolazili, već su bili dio zajednice. Da, Isus je Bog, ali u njegovom pristupu ne vidimo nikakve velike znanosti, već jednostavnost. Naravno da ima i onih svećenika koji prihvaćaju i uključuju u župnu zajednicu OSI, ali još uvijek ima i onih koji ne čine tako. Svi smo samo ljudi i mogu sve razumjeti, ali voljela bih ohrabriti svećenike da samo čine s OSI ono što je Isus činio i vidjet će da će oni sami rasti i preobražavati se sve više na sliku Božju.

6. Nije li ključ razumijevanja rada s OSI i sama svećenička, odnosno bogoslovska formacija gdje bi se oni kroz svoju petogodišnju formaciju trebali susresti, ali i ponešto naučiti o pastoralnom radu s OSI?

Svakako je potrebno u njihovoj formaciji više i vremena i pozornosti posvetiti pastoralu OSI. Važno je dati im do znanja da je ova populacija još uvijek na margini društva i da je Crkva prva pozvana staviti ih u zajednicu i dati im njihovo mjesto i aktivnu ulogu jer OSI nisu porculanske lutke kojima ćemo se diviti, koje ćemo glancati i pokazivati. One su žive, imaju svoje radosti i tuge, bolove i užitke, potrebu za Bogom i odgovorima na egzistencijalna pitanja.

7. Očekujete li više povjerenika za pastoral OSI u biskupijama ili je dovoljno da se župnici sami angažiraju i rade s njima? Može li svećenik imati više službi i još da se od njega očekuje poseban angažman oko OSI?

OSI u župi su prije svega vjernici i tako ih treba i tretirati. Ne može se očekivati da će se svaki župnik posebno baviti osobama s invaliditetom. U uključivanju OSI u župu upravo vjernici laici trebaju imati ulogu, svećenik može svojim prihvaćanjem, ali i poukom župljanima potaknuti inkluziju OSI, koja će se vremenom iz župne zajednice prelići i na širu društvenu zajednicu. Polako se osnivaju povjerenstva u našim biskupijama, ali opet – s OSI ne žive i ne rade samo povjerenici za pastoral OSI, već svi ili barem većina župljana.

8. Polovica ukupnog broja stanovnika Hrvatske izravno se suočava s problematikom osoba s invaliditetom. Očigledno je i posve jasno da je Crkva otvorena prema OSI, o čemu svjedoče i pojedine biskupije (manji broj) koje su pastoralno vrlo aktivne u radu s OSI, no što se konkretno poduzima na terenu, po biskupijama, po pitanju aktivne uključenosti svećenika da se OSI u svojoj župi „osjećaju kao doma“?

Bojim se da i kad se radi o drugim skupinama vjernika, biskupi jedno preporučaju i određuju, a svaki svećenik u svojoj župi radi kako može i hoće pa je tako i kad govorimo o OSI. Ne bih ja svećenike osuđivala, već bih ih htjela ohrabriti da u tome ne moraju biti sami, da mogu računati s vjernicima i da kad se sve poveže s porukama evanđelja, sve ide lakše. Vidim u praksi da čak i vole čuti nešto o OSI, da ne odbijaju tu priču, ali se paraliziraju i ne znaju što bi kad treba nešto učiniti. Često mi znaju reći da OSI nisu zainteresirane, ali ne dopire do svećenika činjenica da OSI često nailaze ne na zatvorena, već na zalupljena vrata, da često u svom školovanju nisu imali prilike prakticirati svoju vjeru, da su roditelji možda razočarani ili umorni od bitaka ponekad i za goli život svog djeteta. Sve su to situacije zbog kojih svećenik zaista treba učiniti prvi korak, pozvati ne jednom OSI i pružiti ruku.

9. Bojimo li se u Crkvi OSI jer ne znamo kako im prići, a da one ne osjete da ih gledamo drugačije, možda kroz njihovu dijagnozu? Koja je glavna prepreka, strah ili neznanje? Kako im trebamo prići?

Da bismo mogli prići OSI kako treba, prvo treba vidjeti sebe onakvima kakvi jesmo, i svoje strahove, i nedostatke i slabosti. Ponekad nas neke osobe s invaliditetom ili bez njega iritiraju ili ne znamo što bismo i kako s njima, ali to je naš osobni problem, ne njihov. I ja imam takvih situacija, ali – tada ja radim na sebi i mijenjam sebe, pogotovo ako se radi o osobi s kompleksnijim invaliditetom. Kad mi je netko težak za komunikaciju, pomislim „Bog ga ljubi i tko sam ja da smijem zaniijekati tu ljubav“. Od sredine sedamdesetih bila sam u redovnom sustavu obrazovanja, u osnovnoj školi nismo imali čak niti pedagoga, a nitko od učenika ili nastavnika nije se prema meni ponašao da bih se ja osjećala manje vrijednom. Svi smo se prirodno i spontano ponašali jedni prema drugima i svatko je imao svoje mjesto i ulogu. Meni su prijatelji pomagali što je meni trebalo, ali se od mene očekivalo da pomažem njima oko učenja i zadaća. To tzv. „neznanje“, „strah da ne povrijedimo nekoga“ samo je pranje ruku i opravdanje za nečinjenje. Pored toga, važna je i otvorenost. Bolje je pitati prvenstveno OSI ili njenu pratnju na koji način pomoći i treba li uopće pomoći, nego srljati i tek onda učiniti možda štetu ili neku neugodu. I kad komuniciramo i susrećemo se u svakodnevnom životu s ljudima bez invaliditeta, moramo različito pristupati i različito se ponašati. Najgore od svega je distancirati se od OSI i ne dopustiti da oni svojim životom obogate vaš život.

10. Što im se konkretno u Crkvi može ponuditi, u čemu mogu aktivno i angažirano sudjelovati?

Ponajprije je važno da mogu, kao i svi drugi vjernici, sudjelovati u životu Crkve. Da su im fizički dostupne ne samo crkve, već i objekti u kojima se događaju duhovne obnove i drugi vjerski sadržaji, da za osobe s oštećenjem sluha postoje induktivne petlje barem u katedralama i nacionalnim svetištima i druge prilagodbe koje su predviđene Pravilnikom o pristupačnosti iz 2013. g. S obzirom na afinitete i sposobnosti OSI se mogu uključivati kao i ostali vjernici u crkvene zborove, čitače, karitativne grupe, uređenje crkve i okoliša, posjećivanje starih i bolesnih... Samo se moramo osloboditi predrasuda. Na općem crkvenom planu jako je važno da sukladno dobi i životnim ulogama uključujemo OSI i njihove obitelji u susrete hrvatske katoličke mladeži i susrete obitelji na različitim

razinama, ali ne na način da oni tu slučajno i svojim dodatnim angažmanom i vezama dođu, već da u samim prijavama postoji posebna mogućnost za OSI i njihove obitelji, što sam doživjela još 1997. godine kada sam bila na Svjetskom susretu mladih s papom Ivanom Pavlom II. u Parizu. OSI ne smiju na velikim crkvenim događanjima biti tek priljepak koji se sam nametnuo, već se na njih treba računati kao i na ostale vjernike. Pored ovog inkluzivnog pristupa treba voditi računa i o posebnostima OSI pa da i oni imaju svoja posebna hodočašća, posebne duhovne obnove kao što to imaju i ostali vjernici, primjerice vatrogasci, vojska i drugi. U crkvenim prostorima na moru organiziraju se ljetovanja i duhovne obnove za mlade i druge skupine vjernika, a za OSI takvo što više nemamo. Prije su OSI mogle ljetovati u Nerezinama na otoku Lošinju u franjevačkom samostanu koji je čak bio i prilagođen u smislu pristupačnosti. Sa Udrugom edukacijskih rehabilitatora Grada Zagreba i Zagrebačke županije bila sam na više studijskih putovanja gdje smo vidjeli puno primjera dobre prakse, a najviše me se dojmio primjer iz okolice Firence gdje je jedan samostan, u kojem više nema redovnika/redovnica preuređen u stambenu zajednicu za osobe s poremećajima iz spektra autizma, koje na poljima tog samostana uzgajaju povrće za prodaju u jednom lancu trgovina. Na taj način je ta stambena zajednica u jednoj mjeri samoodrživa. Čini mi se da i u Hrvatskoj ima i župnih kuća i samostana koji više nisu u prvotnoj funkciji, a mogli bi se staviti na raspolaganje za organizirano stanovanje OSI, tim više jer država nema dovoljno kapaciteta, a roditelji su zabrinuti gotovo do očaja što će biti s njihovom djecom kad njih više ne bude. Želim naglasiti da bi te stambene zajednice bile socijalna usluga koju i država financijski podržava. Mnogo je još mogućnosti na koje Crkva može uključiti ili podržati OSI i njihove obitelji, rekla bih – koliko potreba, toliko i različitih rješenja, ali pod uvjetom da zaista želimo moguća rješenja i pronaći.

11. Možete li posvjedočiti da nas OSI vraćaju na temeljne ljudske postavke jer se u susretu i radu s njima mijenjamo i želimo biti bolje osobe?

OSI su na neki način zrcala u kojima možemo prepoznavati kako svoje dobre, tako i one ne baš lijepe strane naše osobnosti i naših mogućnosti i ograničenja. To nas može uplašiti pa bježimo i izbjegavamo susrete s njima. Najjadnije mi je kad netko kaže da je previše emotivan pa ga „srce boli“ i ne može susretati OSI. Međutim, oni koji ne bježe, dopuštaju da rastu i oni sami i OSI s njima. Jer, i OSI imaju različite osobnosti, i oni trebaju rasti, mijenjati se. Nikome nije lako suočiti se i prihvatiti svoja ograničenja, niti OSI niti onima bez invaliditeta, ali kad se usudimo kao braća živjeti, onako kako nas je Krist učio, svi ćemo se preobražavati na sliku Božju. Ne volim patetiku, ali ovdje moram reći da invaliditet nije niti malo romantičan. Naprotiv, on sa sobom često nosi velike napore, podnošenje bolova, dugotrajne rehabilitacijske procese, osamljenosti i ostavljenosti, zaboravljenosti, borbe za nešto što se ostalima samo po sebi razumije da imaju i da im je dano... To što mi uza sve to živimo normalno, ne umanjuje težinu svega toga i to treba imati u vidu kada se susrećemo i živimo s OSI. Navođenje tegoba s kojima se OSI nose nije poziv na sažaljenje. Naprotiv, to je poziv da jedni od drugih učimo i barem djelić toga jedni drugima olakša(va)mo. Tada će zaista svi biti bolji ljudi.

12. Kad će (u budućnosti, ako ne već sad) OSI osjetiti da je Crkva njihov dom i da su oni Crkva? Kako im pomoći da svoj invaliditet shvate kao dar, a ne kao teret?

Vjerujem da već sada mnoge OSI Crkvu osjećaju svojim domom, ali još je puno posla pred nama. Treba učiti iz primjera dobre prakse i u našoj domovini, ali i iz nama susjednih zemalja. Ako nam je cilj da osobama s invaliditetom Crkva bude dom, onda se Isusov primjer mora doslovno slijediti, onda se ne mogu „prati ruke“, onda nema izgovora, nego jednostavno – treba činiti. Doći do spoznaje da je invaliditet dar, a ne teret nije jednostavno, ali mnogi do nje ipak dolaze i to ne samo vjernici s invaliditetom. Bude li im se Crkva otvorila i ugradila njihove sposobnosti u žive zajednice, onda će, uza sve tegobe, invaliditet biti tek jedan od mnogih oblika postojanja, a ne teret.

13. Vrhunac ciklusa obiteljskog pastoralnog bit će Nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji 2025. u Aljmašu. Što taj susret znači OSI i što on može značiti i donijeti svećenicima, obiteljima OSI, drugim vjernicima?

Nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji u Aljmašu bit će možda prvi nacionalni susret na kojem će već u samoj organizaciji OSI i njihove obitelji biti predviđene i to će biti prilika upoznati vjernike laike, svećenike, redovnike i redovnice koji još uvijek bježe ili se ne žele susresti s OSI kako oni žive, što ih veseli, u čemu su uspješni, a u čemu trebaju podršku. Kad se sve to stavi u kontekst evanđelja, drugačije izgleda, gube se negativni predznaci i strahovi. Što se tiče OSI, moram naglasiti da nije jednostavno svjedočiti i biti ogledni primjer za nešto, ali mnogi od nas osjećamo i obvezu na taj se način zauzeti za one koji su negdje po strani i nitko na njih ne obraća pozornost. Vjerujem da će se na tom Susretu OSI zaista osjećati dijelom Crkve kojoj po krštenju pripadaju i da će ih ta radost nositi kroz daljnji život.

14. Zašto ste danas predvodnica i gorljiva zagovornica aktivne uključenosti OSI u život Crkve? Kako ste se i Vi sami, kao osoba s invaliditetom, pronašli i/ili izborili za svoje mjesto u Crkvi? Ili ste možda imali nekoga tko je prepoznao Vaše sposobnosti i u Vama vidio potencijal pa Vas gurao naprijed?

Volim reći da je meni dobri Bog dao u mom životu iskusiti kako OSI može imati svoje mjesto i ulogu u Crkvi, a vidjela sam da mnogima nije bilo tako. Itekako sam svjesna koliko je meni to u životu značilo, kakav je to vjetar u leđa bio za mnoge moje životne borbe. No, pred kraj studija odlučujući poticaj za moje zauzimanje za mjesto OSI u Crkvi dao je pokojni don Luka Depolo, koji je moje zvanje edukacijskog rehabilitatora stavio u kontekst evanđelja i u meni se nešto pokrenulo. Još nisam znala što mi je činiti, ali sam krenula za tim unutarnjim zovom. Tijekom moga rada s učenicima s teškoćama, oni su uvijek nekako osjećali da sa mnom mogu razgovarati i o vjeri, da sa mnom mogu tražiti odgovore na svoja egzistencijalna pitanja. U jednom razgovoru s mojim prijateljem sisačkim biskupom mons. Vladom Košićem došli smo do toga da našoj biskupiji, pored drugih povjerenstava, treba i povjerenstvo za pastoral OSI i tako je krenulo 2011. godine. On je bio prvi koji je prepoznao moje potencijale i povjerio mi službu povjerenice u Sisačkoj biskupiji. Potom se nekolicina nas OSI predvođenih Udrugom za promicanje istih mogućnosti preko tadašnjeg tajnika, a danas srijemskog biskupa mons. Fabijana Svaline, obratila HBK i sve se zakotrljalo u pravom smjeru. U početku sam bila nestrpljiva jer bio je to dug put na kojem se naizgled ništa nije događalo, ali poučena od mog najdražeg sveca sv. Vinka Paulskog prepustila sam sve Božjoj providnosti i sve je počelo dolaziti na svoje mjesto. Dobri Bog je

na različitim stranama, pripremao različite ljude za ovo veliko djelo i na kraju nas je sve ujediniio. Tu prvenstveno mislim na gđu. Mariju Žebec, tajnicu Ureda HBK za laička društva, pokrete i zajednice i gđina. Petra-Krešimira Hodžića, voditelja Ureda HBK za život i obitelj. Na sjednicama Pododbora za osobe s invaliditetom Vijeća za laike HBK često se divimo tom Božjem djelu i sretni smo što možemo biti oruđe u Njegovim rukama. Nije dobro ništa činiti s grčem i gorčinom. Nikad nije kasno, nego – kad Bog odredi, onda je pravo vrijeme – kairos – za promjene. Da sam ranije na silu nešto gurala, ne bi u svemu ovome bilo toliko ljudi dobre volje koji zajedno rade, a ja bih potrošila svoje snage i ispunila se gorčinom. Uostalom, puno je ljepše vidjeti da vršite volju Božju, nego da svojim snagama osvajate vrhunce.

Članci objavljeni u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije:

1. [Mi, ne oni – inkluzija osoba s invaliditetom u život i poslanje Crkve \(1\)](#)
2. [Svjedočanstva volontera o motivaciji i iskustvima rada u pastoralu osoba s invaliditetom \(2\)](#)
3. [Projekti i aktivnosti Povjerenstva za pastoral osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji Varaždinske biskupije \(3\)](#)
4. [Razgovor s roditeljima djece s invaliditetom: jesu li invaliditet doživljavali kao stigmatu ili Božju kaznu? \(4\)](#)

* * *

Autor: Branimir Gubić, vanjski suradnik Hrvatske katoličke mreže
(branimir.gubic@hkm.hr)

* Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

[Mi ne oni – inkluzija osoba s invaliditetom u život i poslanje Crkve](#)